

Vincent van Gogh
van Scholte
tot Ravoux

Vincent van Gogh
van Scholte
tot Ravoux

Ruud Hobo

Een verhaal over Vincent van Gogh,
over zijn leven als schilder,
vanaf zijn vertrek uit Drenthe (Logement Scholte in 1883)
tot zijn verblijf in Auvers-sur-Oise (Herberg Ravoux in 1890),
verteld door Vincent zelf.

*Ik kan er niets aan doen als
mijn schilderijen niet verkopen.
De dag zal echter komen dat mensen zullen zien dat ze
meer waard zijn dan de kosten van de verf en mijn
levensonderhoud,
heel mager zelfs, dat we erin stoppen.*

Vincent aan zijn broer Theo op 25 oktober 1888 vanuit Arles, brief 712

Eerste druk, april 2022
ISBN Paperback: 9789464486421
ISBN e-Book: 9789464481006
Schrijver: Ruud Hobo
Coverontwerp: Ruud Hobo
© Ruud Hobo
Uitgeefplatform Brave New Books

1 Inhoudsopgave

1	Inhoudsopgave	5
2	Voorwoord.....	6
3	Vincent van Gogh, maart 1852 tot december 1883.....	7
4	We gaan terug naar 1890	11
5	Kaart Auvers-sur-Oise	12
6	Donderdag 10 juli 1890	13
7	Nuenen	17
8	Donderdag 10 juli 1890 – vervolg	36
9	Vrijdag 11 juli 1890	40
10	Nuenen - vervolg.....	43
11	Antwerpen	51
12	Vrijdag 11 juli 1890 - vervolg	61
13	Kaart Parijs.....	64
14	Parijs	65
15	Zaterdag 12 juli 1890.....	75
16	Kaart omgeving Arles	78
17	Kaart Arles	79
18	Arles.....	80
19	Zaterdag 12 juni 1890 - vervolg.....	114
20	Arles - vervolg.....	116
21	Zondag 13 juli 1890	133
22	Saint-Rémy-de-Provence	135
23	Via Parijs.....	158
24	.....naar Auvers-sur-Oise.....	158
25	Maandag 14 juli 1890 – Afscheid en terug naar.....	166
26	De genoemde locaties	168
27	Overzicht van de brieven	173

2 Voorwoord

Dit boek gaat over het leven van Vincent van Gogh. Het betreft de periode tussen het verlaten van Logement Scholte in Drenthe in december 1883 tot half juli 1890 als hij verblijft in herberg Ravoux in Auvers-sur-Oise.

Dit verhaal is grotendeels gebaseerd op de brieven die Vincent geschreven heeft (www.vangoghletters.org). Het betreft een kleine vijfhonderd brieven. Niet alles uit die brieven is gebruikt. Daarvoor zijn de onderwerpen en discussies in die brieven te talrijk. Vaak komen onderwerpen in Vincents brieven in een aantal volgende brieven weer terug. Dat zijn hele gesprekken die hij met Theo voert. Helaas weten we vrijwel nooit wat Theo geantwoord heeft. Daar heb ik zelf een invulling voor gevonden. De volgorde in dit boek is niet altijd de historische chronologie. De locaties waar hij gewoond heeft staan natuurlijk wel in de juiste volgorde.

Op de website www.vangoghroute.nl is veel informatie te vinden over de diverse woon- en werklocaties van Vincent. Van deze informatie heb ik dankbaar gebruik gemaakt. Ook heb ik voor dit boek 'De Grote van Gogh Atlas' van Nienke Denekamp & René van Blerk (2015, ISBN 9789047617983) geraadpleegd.

Voor het gedeelte over de Parijse periode was het boekje 'Vincent van Gogh en Parijs' van Nienke Bakker (Van Gogh Museum Amsterdam, 2017, ISBN 9789079310777) een zeer bruikbare informatiebron.

De genoemde en getoonde fragmenten van tekeningen en schilderijen (beeldcitaten) staan niet allemaal in de volgorde waarin Vincent ze gemaakt heeft. Staat er bij een schilderij of tekening geen schilder genoemd, dan is het van Vincent.

Wilt u de originelen zien, dan raad ik u aan die te bewonderen in de musea waar ze hangen, of neem een kijkje op The Vincent van Gogh Gallery, www.vggallery.com.

Op een aantal plekken zijn de afbeeldingen van de schilderijen aangevuld met foto's die ik zelf in 2019 gemaakt heb.

Veel leesplezier
Ruud Hobo - Drenthe april 2022

3 Vincent van Gogh, maart 1852 tot december 1883

Op 30 maart 1852 wordt in Zundert een jongetje geboren en hij krijgt de naam Vincent. Zoon van dominee Theodorus van Gogh en moeder Anna. Helaas sterft dat kindje kort na de geboorte. Het kindje krijgt wel een graf. Zijn vader is immers dominee en heeft bij de kerk een kerkhof ter beschikking.

Een jaar later, op 30 maart 1853, krijgen dominee Theodorus van Gogh en moeder Anna weer een zoontje. Ook deze keer noemen ze het jongetje Vincent. Als Vincent twee jaar is wordt Anna geboren en op 1 mei 1857 Theo. Later volgen er nog drie kinderen.

Vincent gaat vanaf een gegeven moment geregeld met moeder mee naar de kerk. Als ze daarbij het kerkhof passeren stoppen ze altijd bij het graf van de eerste Vincent. Moeder Anna is altijd bedroefd en de kleine Vincent staat er bij en ziet een grafje met zijn naam. Dit heeft geen fijne uitwerking op het jongetje. Mogelijk is daar een eerste aanzet tot zijn latere depressiviteit gegeven.

Afb. 1 Grafsteen op graf in Zundert

Als Vincent zes jaar is gaat hij naar de lagere school maar hij wordt daar binnen een paar maanden weer afgehaald. De belangrijkste reden is dat zijn ouders het niet eens zijn met wat er onderwezen wordt. Een katholieke school en een protestants gezin. Dat gaat niet samen. Na een aantal jaren van thuisonderwijs gaat Vincent op zijn elfde naar een internaat in Zevenbergen en later in Tilburg. In die jaren komt hij alleen

in de vakanties thuis en trekt dan voornamelijk op met Theo. Samen maken ze lange wandelingen over de hei en het veen en hebben ze diepgaande gesprekken over natuur, geloof en armoede.

Als Vincent zestien jaar is gaat hij werken bij een kunsthandel in Den Haag. Die winkel is van zijn oom Vincent, kortweg oom Cent. Het bedrijf van die oom was gefuseerd met de kunsthandel van Adolphe Goupil uit Parijs. Goupil had op deze manier nog meer vestigingen verkregen.

Vincent wordt geregeld overgeplaatst naar andere filialen van het bedrijf. Hij krijgt op die manier een goed beeld van de schilderkunst. In de plaatsen waar hij werkt, bezoekt hij de musea en galerieën. Hij ziet veel schilderijen. Veel schilders uit die tijd verkopen hun werk via Goupil. Zijn leven gaat zo door totdat hij 24 jaar is. Nadat oom Cent Theo geïntroduceerd heeft in het bedrijf gaat hijzelf met pensioen. Vincent wordt kort daarna ontslagen.

Na een korte periode in Engeland, waar Vincent hulpprediker en hulponderwijzer wilde worden, komt hij terug in Nederland om aan de slag te gaan als boekverkoper. Dat loopt ook op niks uit. Hij is inmiddels 25 jaar. De familie komt bijeen om te praten over de toekomst van Vincent. Vincent geeft aan dat hij, net zoals zijn vader, dominee wil worden. Maar ook de voorbereidende studie Latijn en Grieks in Amsterdam mislukt. Dat komt omdat Vincent teveel tijd besteedt aan museum- en galeriebezoeken.

Om toch iets met zijn geloof te doen, gaat hij naar Brussel om de verkorte opleiding tot evangelist, lekenprediker, te volgen. Via die opleiding gaat hij aan het werk in de mijnstreek in België, de Borinage. Hij gaat fanatiek aan het werk maar in de ogen van de leraren van de opleiding is hij te fanatiek. Na een half jaar volgt wederom ontslag. Hij blijft daar nog een kleine twee jaar en komt uiteindelijk berooid en ziek terug naar Nederland om bij zijn ouders in Etten te wonen. Hij heeft het helemaal gehad met het geloof en wil niets meer met dominees te maken hebben. "Dominees zijn vieze vette varkens met vieze varkenskoppen", schrijft hij een keer. En let wel, zijn vader is dominee. Het knettert tussen Vincent en zijn vader. Na de zoveelste ruzie stuurt zijn moeder hem naar de bekende Haagse School schilder Anton Mauve. Dat is een aangetrouwde neef van moeder Anna.

Anton Mauve wil Vincent wel opleiden tot kunstenaar, maar dat geeft spanning tussen Vincent en Mauve. Vincent vindt zichzelf al kunstenaar. Vincent maakt geen verkoopbare kunst. Dat steekt Mauve en de andere schilders van de Haagse School.

Als Vincent gaat samenwonen met Sien Hoornik breken de bevriende schilders met hem. Sien heeft een alcoholprobleem. Ze heeft een dochtertje van zes jaar. Ze is zwanger (niet van Vincent) en ze is ook nog prostituee. Als Vincent aan zijn familie vertelt dat Sien en hij willen gaan trouwen breekt paniek uit. Sien heeft een slechte familie die haar juist dwingt tot prostitutie.

Vincent wordt onder druk gezet door zijn ouders en Theo om van het huwelijk af te zien. Dan besluit hij de handdoek in de ring te gooien en naar Drenthe te gaan. Daar wil hij uitzoeken wat hij de rest van zijn leven wil gaan doen.

Zijn verblijf in Drenthe duurt slechts drie maanden. Daarna gaat hij terug naar zijn ouders die inmiddels in Nuenen wonen. Begin maart 1885 kom je Vincent voor het eerst tegen in Nuenen en daar vertelt hij jou het verhaal over zijn Drentse avontuur¹.

Er zijn twee belangrijke thema's in het leven van Vincent. Hij heeft geregeld last van depressieve buien. Toen noemde men dat melancholie. Daarnaast heeft Vincent sinds zijn vertrek bij Goupil eigenlijk nooit zelf geld verdiend. Hij is altijd afhankelijk geweest van wat Theo en soms zijn vader hem gaven. Hij heeft daarom altijd geldgebrek.

---

¹ Vincent Ging Naar Drenthe En Vond Zijn Bestemming; Ruud Hobo, 2021, ISBN 9789464351842

Drenthe is super, maar daar blijven hangt van veel dingen af. Hangt ervan af of men er het geld voor heeft. Hangt ervan af of men de eenzaamheid kan verdragen. Pa zou die vraag, geloof ik, als opgelost beschouwen met een conclusie die je in een gesprek zou trekken, maar van mijn kant heb ik geen haast om er een beslissing over te nemen, en ik zal moeten zien wat ik ervan vind, bijvoorbeeld als ik hier een week of zo ben geweest.

Voorlopig tast ik echter in het duister over wat ik op dit vlak moet doen.

Vincent aan zijn broer Theo kort na aankomst in Nuenen, brief 409 van donderdag 6 december 1883

4 We gaan terug naar 1890

Voor dit boek ga jij als lezer terug in de tijd. Je gaat naar 1890.

In 1890 vinden veel gebeurtenissen plaats. Wat voorbeelden:

- De Amsterdamse Stadsschouwburg brandt op 20 januari af. Een foto de volgende dag in de *Amsterdamsche Courant* is waarschijnlijk de eerste actuele nieuwsfoto in een Nederlands blad.
- Op 1 mei vindt de eerste viering plaats van het feest van de Arbeid. Die dag staat nu bekend als 'De Dag van de Arbeid'.
- Op 23 november overlijdt Koning Willem III. Wilhelmina wordt op 10-jarige leeftijd Koningin der Nederlanden onder regentschap van haar moeder koningin Emma.

In dat jaar gebeurt dus veel, maar dat is voor dit boek niet interessant. Je gaat terug in de tijd naar 10 juli 1890. Je logeert in Auvers-sur-Oise in de herberg van Arthur Gustave Ravoux. Auvers-sur-Oise is een dorp ten noorden van Parijs. Vincent van Gogh blijkt ook in deze herberg te logeren. Dat wist je niet, maar dat is wel een leuke verrassing voor je.

Uitgebreid vertelt Vincent jou over zijn belevenissen in Nuenen, Antwerpen, Parijs, Arles, Saint-Rémy-de-Provence en tot slot in Auvers-sur-Oise.

Let op: Je hebt in dit boek twee ik-personen. De ene keer ben jij, de lezer, die ik-persoon. De andere keer is Vincent de ik-persoon.

Tussendoor is Vincent bezig met zijn schilderwerk. Het verhaal wordt verteld gedurende jouw verblijf in Auvers-sur-Oise van 10 juli 1890 tot 14 juli 1890.

We beginnen met jou als de ik-persoon.

6 Donderdag 10 juli 1890

In Parijs was men bezig met de eerste voorbereidingen voor Quatorze Juillet, de nationale feestdag van de komende maandag. Deze feestdag is nog vrij nieuw. Pas in 1880 werd 14 juli tot een nationale feestdag verklaard. Dat is nog maar tien jaar geleden.

Ik had een aantal dagen genoten van het culturele leven in Parijs. Ik had een paar theatervoorstellingen bezocht en natuurlijk diverse tentoonstellingen van Franse schilders. Dat laatste viel me een beetje tegen. Er is eigenlijk de laatste tijd weinig vernieuwends op de markt. Natuurlijk had ik wel mooie schilderijen gezien van bijvoorbeeld Seurat, Renoir, Pissarro en Signac. Maar om eerlijk te zijn kwamen die een beetje saai over.

Ik was die ochtend in een rijtuig naar het station Gare du Nord gereden. Ik wilde een paar dagen de natuur in en genieten van het mooie Franse landschap. Omdat ik pas de dinsdag daarna weer thuis verwacht werd, had ik daar alle tijd voor. Op aanraden van een aantal schilders die ik sprak bij een expositie in de Salon, ben ik naar Auvers-sur-Oise gegaan. Dat is een dorpje ten noorden van Parijs. In dat dorp is vlak bij het station tegenover het gemeentehuis een aardige herberg te vinden waar je ook goed kunt eten, zo is mij verteld. Ik heb daarom telegrafisch een kamer gereserveerd.

Het was een mooie treinreis door een heuvelachtig gebied. Ik ben aan het begin van de middag op het stationnetje van Auvers-sur-Oise gearriveerd. Na een korte wandeling vond ik het logement, Herberg Ravoux, inderdaad tegenover het Place de la Mairie. De herberg is mooi centraal gelegen aan de hoofdweg naar Pontoise. Auvers-sur-Oise is een populaire bestemming voor kunstenaars. Diverse schilders, zoals Daubigny, Cézanne, Pissarro, Daumier en Corot bezochten het dorp of hadden er zelfs een atelier.

Mijn kamer, met nummer twee, ligt op de eerste verdieping. Ik heb vanuit de kamer uitzicht op het gemeentehuis. Adeline, de dochter van de uitbater Ravoux, vertelde me dat kamer vijf op de tweede etage ook bezet wordt door een Nederlander. Dat is een kunstschilder die er al ongeveer acht weken logeert. Deze man is altijd de hele ochtend op pad en zodra hij terugkomt, sluit hij zich na de lunch op in de schilderkamer

om zijn schilderijen uit te werken. Maar vandaag was hij nog niet terug. Ik hoorde dat wel aan, maar schonk er niet veel aandacht aan want ik had de afgelopen dagen al genoeg schilders gesproken. Wel opperde Adeline dat ik 's avonds met deze schilder kon gaan dineren. Ze heeft de indruk dat hij een beetje eenzaam is. Hij heeft weinig contact met de andere gasten. Daarbij schijnt het dat hij geregeld gepest wordt door de jongens in het dorp. Eigenlijk heeft die schilder alleen maar contact met dokter Gachet die verderop woont. Misschien komt hij daar eigenlijk alleen voor Marguerite, de dochter van de dokter. Het ontgaat me niet dat ze een beetje jaloers klinkt. "Maar hij heeft al wel een paar mooie schilderijen van mij gemaakt," vertelt ze nog gauw.

Nadat ik mijn bagage naar de kamer gebracht had en na een lichte lunch, ben ik op pad gegaan voor een mooie wandeling door de natuur rond Auvers. Als je de hoofdweg naar het oosten afloopt, kan je al snel linksaf naar boven. Je komt daar langs een fraaie kerk. Een flink gebouw met een mooie bouwstijl. Echt iets om te schilderen, naar mijn mening. Via de heuvels linksaf ben ik na een lange wandeling bij een ander klein stationnetje, in Chaponval, uitgekomen. Vandaaruit liep ik in een bijna rechte lijn terug naar de herberg. Bij terugkomst heb ik me op mijn kamer wat opgefrist.

Afb. 3 Auberge Ravoux ca. 1890, Helemaal links Arthur Gustave Ravoux en Germaine Ravoux. In de deuropening Adeline Ravoux

Afb. 4 Auberge Ravoux 2019, Foto Ruud Hobo

Nu zit ik op het kleine terras voor de herberg. Adeline en haar zusje Germaine zitten er ook. Ze vertellen me dat ze pas een jaar deze herberg hebben. De eigenaar, de heer Levert, verhuurt dit pand aan hen en er komen geregeld kunstenaars bij hen overnachten. Net zoals die Nederlander waarover ze me vertelde. Eén à tweemaal per week komt Nicolás Martínez Valdivieso, een Spaanse kunstenaar die in de buurt woont, langs om met de schilder te dineren. Deze week niet omdat hij op familiebezoek is in Spanje. Adeline heeft de indruk dat deze spanjaard geen zin heeft in de drukte rond de feestdag.

Genietend van een heerlijke Franse wijn en wat lokale lekkernijen blijf ik nog een tijdje zitten. In de verte zie ik een man met schilderspullen uit een zijweg komen. Ik krijg meteen een *déjà-vu*. Die man komt me bekend voor. Op het moment dat hij het terras op loopt om de herberg in te gaan, herken ik hem.

"Meneer, bent u Vincent van Gogh, de schilder", roep ik.

Abrupt blijft hij staan en kijkt me aan het een blik van 'waar ken ik je van'. Al vrij snel komt er een grote glimlach op zijn gezicht.

"Ik ken u. U bent die man die me in Nuenen opzocht om te luisteren naar mijn Drentse avontuur.² Wat leuk u weer te zien. Ik breng even mijn spullen naar boven en dan ben ik zo terug".

Bij terugkomst heeft hij nog steeds een grote grijns op zijn gezicht. Adeline heeft al een nieuwe karaf heerlijke wijn, water en wat lekkernijen neergezet. "Zet maar op mijn rekening", zeg ik haar.

"Kennen jullie elkaar?", vraagt ze.

"Kennen is een groot woord", antwoord ik, "maar we hebben elkaar eerder gesproken. Ik wist echt niet dat hij hier zat. Dat is wel een grote verrassing voor me".

Als Adeline ons alleen laat, vraag ik aan Vincent "Drink jij water? Geen wijn meer?" "Inderdaad", antwoordt hij. "Sinds ruim een jaar drink ik geen druppel alcohol meer en ik voel me er heel goed bij. Maar nu wil je zeker weten hoe het mij vergaan is na het Drentse avontuur en nadat we elkaar gesproken hebben in Nuenen."

"Natuurlijk", antwoord ik. "Ik heb alle tijd. Ik ga zondag of maandag pas weer richting Nederland. Maar vertel eens, ben je vanuit Nuenen hierheen gegaan of heb je nog wat met mijn advies van toen gedaan?". "Dat advies, ja, dat weet ik nog. Ik ben na bijna 2 jaar in Nuenen te zijn geweest naar Antwerpen gegaan. Daar heb ik wat teken-

---

² Vincent Ging Naar Drenthe En Vond Zijn Bestemming; Ruud Hobo, 2021, ISBN 9789464351842

en schilderlessen gevolgd. Dat was echt geen succes. Zonde van mijn tijd. Daarna door naar Parijs. Twee jaar bij mijn broer Theo gewoond. Na die twee jaar was ik de drukke stad meer dan zat. Ik droomde ervan om in het zuiden, in Arles zoals je hebt aangeraden, een schilderkolonie te starten samen met mijn schildervriend Paul Gauguin. Ook dat werd geen succes. Ik stortte mentaal in en ben een jaar opgenomen geweest in een psychiatrisch ziekenhuis in Saint-Rémy-de-Provence, een dorp vlakbij Arles. Afgelopen mei zat ik ongeveer een jaar in dat ziekenhuis en vond ik dat ik voldoende hersteld was. Ik ben toen naar Parijs gegaan, waar ik Jo, de vrouw van Theo voor het eerst ontmoette. En natuurlijk hun zoontje, mijn neefje, zag ik voor het eerst. Ze hebben dat jongetje Vincent genoemd, naar zijn grote oom. Daar ben ik heel trots op. Sinds eind mei zit ik hier. Ik heb het hier goed naar mijn zin, ben lekker aan het schilderen en ik denk erover om binnenkort toch even terug naar Nederland te gaan om mijn moeder te bezoeken. Maar dat komt nog wel. Laat ik beginnen waar we de vorige keer geëindigd zijn.”

7 Nuenen

Begin december 1883 ben ik vanuit Drenthe naar Nuenen gegaan. Ik ben weggegaan uit het logement in Nieuw-Amsterdam helaas met het achterlaten van een aantal tekeningen en schilderijen die nog niet af waren. Ik zou immers snel terugkomen. Mijn reis naar Nuenen begon met een wandeling van ruim zes uur door de heide en langs het kanaal naar Hoogeveen. Het was een stormachtige middag met regen en sneeuw. Het klinkt misschien raar, maar deze wandeling kalmeerde mij. In Hoogeveen heb ik mijn spullen opgehaald bij ... Hoe heette hij ook alweer?

“Bedoel je Albertus Hartsuiker?”

Inderdaad Albertus. Ik ben daarna met de trein naar mijn ouders in Nuenen gereisd. Ik zag er enorm tegenop om weer bij mijn ouders te gaan wonen. Zij waren inderdaad niet blij met mijn komst. Het was geen hartelijk weerzien, in tegendeel. Wat me al snel tegenviel was dat de mening van mijn vader over mij totaal niet veranderd was. Het botste weer als vanouds. Ik was twee jaar daarvoor min of meer het huis uitgezet. Ik heb vanuit Drenthe diverse keren mijn ouders geschreven dat ik mogelijk voor een korte periode terug zou komen. Ik hoopte dat dan de meningsverschillen opzijgezet konden worden. Van mijn kant sowieso wel. Maar mijn vader bleek dat niet te kunnen. Hij bleef hard in zijn oordeel over mij.

In de pastorie in Nuenen woonden ook nog mijn zus Willemien en broer Cor. Hierdoor was het huis best vol. Ik kreeg de aanbouw, een ruimte achter de pastorie, ter beschikking (afb. 5). Daar kon ik wonen en werken. Ik hoefde daardoor niet vaak in het huis te zijn. Eigenlijk had mijn vader mij de toegang tot het huis verboden. Ik kreeg de indruk dat ze me zagen als een soort herdershond, een ruige hond die de kamer in komt met natte poten³ en de hele boel vervuult. Ik merk dat ik me daar nog steeds kwaad over kan maken. Dat is niet goed, mede omdat ik er al snel achter kwam dat mijn vader me niet kon volgen als ik hem iets probeerde uit te leggen. Het is nu al vijf en een half jaar geleden, dus ik moet het laten rusten. Tot mijn geruststelling stonden zowel Theo als mijn vriend Anthon van Rappard achter mijn besluit om terug te keren naar mijn ouders.

---

³ Brief 413 van 15 december 1883 aan Theo

Afb. 5 Achterkant van de pastorie in Nuenen, In de aanbouw had Vincent zijn atelier

Al snel ben ik weer naar Den Haag gegaan. Ondertussen werd de ruimte in de aanbouw van de pastorie ontruimd, dus kon ik het na mijn terugkomst uit Den Haag gaan inrichten als mijn atelier. Ik had in Den Haag nog het een en ander in opslag. Dat waren onder meer studies, prenten en wat andere spullen. Ik heb dat ingepakt en naar Nuenen gezonden. Ik ben ook een dag bij Van Rappard geweest om zijn schilderwerken van Terschelling te bewonderen. Ik vond ze echt heel mooi.

In Den Haag ben ik ook bij Sien langsgegaan. Dat was wel moeilijk, want ik voelde nog steeds veel voor haar. Het was nog maar een kleine vier maanden geleden dat ik bij haar wegging. Ik wist dat samenleven niet meer kon. Opnieuw beginnen was geen optie. Toch bleef het knagen. Ik dacht nog steeds geregeld aan haar. In heb dat ook diverse keren aan Theo geschreven, waarschijnlijk om het op die manier van me af te kunnen zetten. Ik bleef toch bij de beslissing blijven om niet samen met haar verder te gaan. Met kerst dat jaar was ik weer terug in Nuenen.

"Vincent, deze periode moet heel zwaar voor je geweest zijn, toch?"

"Inderdaad was dat allemaal niet prettig. Ik had de grootste moeite om een aanval van melancholie te onderdrukken. Ik moest even weg uit Nuenen om dit te overdenken hoe ik hier mee om kon gaan. Ik nam me voor dat als ik eenmaal in Nuenen zou wonen ik wel geregeld zou uitkijken naar mogelijkheden om ergens anders in het dorp een atelier te huren waar ik eventueel ook zou gaan wonen. Nee, het was geen